

До спеціалізованої вченої ради Д 26.870.01
Національної академії статистики, обліку та аудиту
Державної служби статистики України

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Горобець Олени Олександрівни

на тему «Статистичне дослідження книговидавництва в Україні»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

за спеціальністю 08.00.10 – статистика

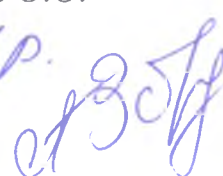
1. Актуальність теми дослідження

Книговидавництво як вид економічної діяльності та об'єкт вивчення статистики культури посідає вагомe місце в політиці державотворення, оскільки продукує матеріальний товар, який є важливим елементом у формуванні культурно-інтелектуального розвитку нації, інформаційно-пізнавального, наукового потенціалу тощо.

Стрімке зростання інформатизації суспільства задало нові тренди у книговидавничій галузі. В інформаційну епоху слід детально вивчати світові тенденції книжкової індустрії, вподобання населення, попит та пропозицію, цінову політику тощо, тому забезпечення статистичним супроводом цієї галузі є необхідним для управління та менеджменту.

Книговидавництво України характеризується низкою проблем, а статистичне оцінювання галузі досі не проводилося. Існує потреба в перегляді наявних форм статистичної та відомчої звітності, залучення альтернативних джерел інформації, зокрема великих даних, що сприятимуть зростанню якості та агрегації інформації для подальшого різнобічного аналізу. Існує гостра необхідність у формуванні уніфікованої системи статистичних показників, яка уможливить проведення більш ґрунтового статистичного аналізу для надання своєчасних та об'єктивних рекомендацій щодо подальшого розвитку книговидавництва України.

Обґрунтування теоретико-методологічних положень та розроблення методичних і практичних рекомендацій щодо статистичного дослідження книговидавничої галузі України в частині удосконалення її інформаційного забезпечення й сформували мету і завдання дослідження Горобець О.О.

Вх. № 124. Від 13.04.2021р.
Зовнішній секретар Зоріца О.А.

Виходячи з зазначеного, тема дисертаційної роботи Горобець Олени Олександрівни «Статистичне дослідження книговидавництва в Україні» є беззаперечно актуальною.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри статистики Національної академії статистики, обліку та аудиту за темою «Розроблення статистичного забезпечення для дослідження соціально-економічного розвитку регіонів України» (номер державної реєстрації 0113U005980).

3. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертація Горобець О.О. характеризується змістовністю, логічною побудовою та послідовністю викладення матеріалу. Обсяг і глибина виконаного дослідження цілком достатні для обґрунтування наукових висновків, положень і практичних рекомендацій, що виносяться на захист.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових результатів визначається об'єктивним характером використаної в процесі дослідження інформації, коректним застосуванням фундаментальних положень економічної теорії, статистичної методології та статистичних методів, опрацюванням значного обсягу вітчизняних і зарубіжних наукових джерел тощо.

Дослідження виконано на засадах системного підходу, з використанням таких загальнонаукових і статистичних методів: теоретичне узагальнення, систематизація та концептуальне моделювання (для обґрунтування теоретико-методичних положень статистичного дослідження книговидавництва); групування (для опрацювання та узагальнення статистичних даних); аналіз рядів динаміки (для аналізу та характеристики основних тенденцій розвитку книговидавничої галузі); індексний аналіз (для поглибленого аналізу зовнішньої торгівлі України друкованими книгами та оцінювання процесу цифрової трансформації); кластерний аналіз (для групування та типологізації країн, що задають світові тенденції книговидавництва); згладжування рядів динаміки (для прогнозування кількості друкованих книг та їх тиражу),

головних компонент та регресійного аналізу (для визначення основних факторів та вивчення їх впливу на книговидавничу галузь України).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, статистичні дані Євростату, Державної служби статистики України, порталу Statista, Книжкової палати України імені Івана Федорова, Українського інституту книги, Української Асоціації Видавців та Книгорозповсюджувачів, міжнародних організацій – ЮНЕСКО, Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Всесвітньої організації інтелектуальної власності з авторського права і суміжних прав (WIPO), Міжнародної асоціації видавців (IPA), дані проєкту Ukrainian Reading and Publishing Data 2018, оглядові публікації спеціального видання Publishers Weekly, публікації у вітчизняних та іноземних наукових виданнях зарубіжних й вітчизняних учених, а також власні розрахунки автора.

Достовірність основних результатів дисертації підтверджується їх апробацією на Міжнародних науково-практичних конференціях, публікаціями у наукових виданнях, використанням результатів дослідження у практичній діяльності державних установ та у навчальному процесі.

Результати дисертаційної роботи мають високий ступінь достовірності, висновки за результатами дослідження логічно пов'язані з об'єктом та предметом дослідження, вичерпно аргументують виконані завдання та підтверджують досягнення поставленої мети. Таким чином, можна констатувати, що основні результати дисертаційної роботи – наукові положення, висновки і рекомендації, а також опубліковані праці та автореферат достатньо аргументовані.

4. Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розробленні теоретико-методичних засад статистичного оцінювання та удосконаленні інформаційно-статистичного забезпечення книговидавничої галузі України.

Важливим внеском у розв'язанні питань, пов'язаних з оцінюванням стану та розвитку книговидавничої індустрії, є проведене автором комплексне статистичне оцінювання книговидавництва України, результати якого можуть бути використані для управлінських рішень та визначення подальших напрямів розвитку цієї галузі.

Здобувачкою Горобець О.О. вперше обґрунтовано використання великих даних, як альтернативного джерела інформації, для статистичного оцінювання книговидавництва (с. 156–173). З метою підвищення повноти та якості її інформаційно-статистичного забезпечення автором сформовано блоки великих даних для оцінювання книговидавництва (табл. 3.12, с. 172).

Заслугове на увагу удосконалена автором система статистичних показників, що характеризують книговидавництво, шляхом її розширення додатковими показниками, впровадження яких сприятиме об'єктивному оцінюванню галузі в цілому (с. 70–72).

Також удосконалено методичні засади статистичного оцінювання книговидавництва методом головних компонент, що дозволило виділити фактори впливу на цю галузь та здійснити на їх основі кореляційно-регресійний аналіз залежності основних показників галузі від визначених факторів (с. 127–132).

Заслуговують на увагу запропоновані автором індекси інтернетизації та цифрової трансформації суспільства, що створюють інтерес і практичну цінність в частині удосконалення статистичного моніторингу електронного книговидавництва в умовах цифровізації (с. 135–166).

Набули подальшого розвитку, зокрема, теоретико-методичні підходи до статистичного аналізу світових тенденцій книговидавничої індустрії на основі кластерного аналізу, що дало змогу визначити групу країн-лідерів у цій галузі (с. 84–91).

Кількість і науковий рівень зазначених положень наукової новизни є достатнім на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

5. Практичне значення отриманих результатів

Наукові розробки, висновки дослідження та практичні рекомендації автора щодо вдосконалення статистичного дослідження книговидавництва України у вигляді методичних рекомендацій та практичних пропозицій було використано на різних рівнях управління.

Зокрема, на загальнодержавному рівні: Державною службою статистики України – при підготовці нею відповідних статистичних спостережень; Державною установою «Книжкова Палата України імені Івана Федорова» – при підготовці аналітичних оглядів, річних статистичних матеріалів, а також для

удосконалення форми звітності № 1-В (книги) (квартальна); на рівні місцевого управління: Бориспільською районною державною адміністрацією Київської області – в рамках Програми соціально-економічного та культурного розвитку Бориспільського району на 2020 р. при впровадженні нових методів популяризації читання серед населення району; на рівні суб'єктів господарювання: використані окремі пропозиції у діяльності видавництва «Саміт-книга»; в освітньому процесі Національної академії статистики, обліку та аудиту – при проведенні практичних занять з навчальних дисциплін «Економічна статистика» та «Статистика ринків» у студентів освітнього ступеня бакалавр освітньо-професійної програми «Прикладна статистика та бізнес-аналітика» спеціальності 051 «Економіка».

6. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях

Основні положення та результати дисертаційного дослідження Горобець Олени Олександрівни знайшли відображення у 23 наукових працях, серед яких: 1 стаття в іноземному виданні, що індексується у наукометричній базі Scopus (Q1), 1 стаття у колективній монографії видавництва ЄС, 1 стаття в журналі країни ЄС з індексацією у наукометричній базі Index Copernicus, 6 статей у фахових виданнях України, проіндексованих у наукометричній базі Index Copernicus, 14 публікацій апробаційного характеру.

Обсяг друкованих праць, їх кількість, зміст і стиль викладу результатів досліджень, наукових положень та рекомендацій відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Зміст автореферату за логікою та структурою викладеного в ньому матеріалу повністю відповідає основним положенням та висновкам дисертаційної роботи.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Зміст роботи й глибина висвітленої теми свідчать про наукову компетентність і практичний досвід авторки. Висновки за результатами дослідження є логічними та аргументованими. Проте не всі положення

дисертації є беззаперечними, частина з них мають дискусійний характер, деякі потребують уточнення та додаткової аргументації.

1. В ході вивчення інформаційно-статистичного забезпечення авторкою проведено компаративний аналіз статистичної звітності книговидавничої галузі Україні й Білорусі. На нашу думку, чітко не пояснено, чому саме обрано Республіку Білорусь для порівняння. Також не обґрунтовано, чи є таке порівняння показовим, а проведений компаративний аналіз із зазначеною країною достатнім для обґрунтування зроблених висновків (с. 68–71, розділ 1).

2. Із запропонованих статистичних показників недостатньо обґрунтовано блок “показники, що характеризують читання”, зокрема показник “читацькі звички”, який не має математичної формалізації (с. 71–72, розділ 1).

3. З метою типологізації країн за рівнем розвитку книговидавництва автором застосовано кластерний аналіз, алгоритм k -середніх із розбиттям на три кластери. На нашу думку, для проведення кластерного аналізу щодо характеристики світових тенденцій в книговидавничій галузі недостатньо лише обраних одинадцяти країн. Доцільно було б обрати більше країн із урахуванням кожної частини світу (с. 85–91, розділ 2).

4. У побудованій регресійній моделі залежності обсягів загального тиражу в Україні 2010-2019 рр. від виділених за допомогою методу головних компонент факторів (с. 133) є таким, що потребує пояснення, від’ємний вплив другого фактору (культурологічного), який формується показниками «Кількість книг і брошур» та «Кількість книг на одну особу».

5. Впровадження єдиної бази даних щодо оцінювання книговидавництва на основі великих даних, яку пропонує автор, передбачає забезпечення захисту персональної інформації респондентів. Разом з тим, у роботі не приділено уваги питанню збереження, захисту та гарантування конфіденційності цієї інформації (с. 172, розділ 3).

6. Також є зауваження щодо оформлення деяких рисунків (дуже дрібний шрифт та невдало застосовані види штрихування).

Однак зазначені зауваження не носять принципового характеру і не змінюють позитивної оцінки дисертації Горобець О.О., її високого наукового рівня та практичної значимості.

8. Загальний висновок

Дисертація **Горобець Олени Олександрівни** на тему «**Статистичне дослідження книговидавництва в Україні**» – є самостійним завершеним дослідженням, яке характеризується актуальністю, єдністю змісту і плану та відповідає паспорту спеціальності 08.00.10 – статистика. Наукові положення, висновки і рекомендації, що містяться в дисертації, відзначаються новизною, достовірністю і достатньою обґрунтованістю. В сукупності вони вирішують важливу наукову проблему вдосконалення теоретико-методологічних та організаційних засад статистичного оцінювання книговидавництва України.

За змістом, своїм науковим рівнем, новизною отриманих результатів, теоретичним і практичним значенням дисертаційна робота відповідає нормативним вимогам, зазначеним у пунктах 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів від 19 серпня 2015 р. № 656, від 30 грудня 2015 р. № 1159, від 27 липня 2016 р. № 567, від 20 листопада 2019 р. № 943 та від 15 липня 2020 р. № 647), а її автор **Горобець Олена Олександрівна** заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.10 – статистика.

Офіційний опонент:

професор кафедри статистики, обліку та аудиту

Харківського національного університету

імені В.Н. Каразіна,

доктор економічних наук, доцент

О. С. Корепанов

ПІДПИС ЗАСВІДЧУВА
Начальник відділу
кадрів

Горобець